

Y-kyselyn tulokset ja johtopäätökset

Etelä-Savon Koulutus Oy
Etelä-Savon ammattiopisto
Taisto Hirvonen
25.6.2020

Röihu

Uutta yrittäjyyttä, sukupolvenvaihdoksia
ja kansainvälisiä yrityksiä Etelä-Savosta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020



Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Y-kyselyn tulokset ja johtopäätökset

1. Kyselyn lähtökohdat

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä tavoitteena oli, että osaamisen kehittämisestä aiempaa suurempi osa tapahtuu työelämässä. Samalla tutkintojen eperusteiden muutoksen myötä opintoihin lisättiin valinnaisuutta, ja oppilaitoskohtaisten toteutussuunnitelmien kehittämisen yhteydessä rakennettiin ns. joustavia oppimispolkumalleja. Näillä rakenteellisilla uudistuksilla, yksilöllisillä opintopoluilla ja pedagogisilla muutoksilla tavoiteltiin mm. sitä, että opiskelijan yrittäjämäinen rooli oman osaamisen kehittämisessä korostuisi entisestään.

Useissa tulevaisuuden työtä koskevissa tutkimuksissa ja ennakointiraporteissa on esitetty yrittäjyyden merkityksen korostuvan jo lähivuosina yhtenä työllistymisen keinona. Pitkät yhdessä organisaatiossa tapahtuvat työurat tulevat entisestään vähenemään, ja osa- tai kokoaikainen yrittäjyys tulee lisääntymään. Tämän kehityssuunnan tulisi ohjata oppilaitoksia kehittämään oppimisympäristöjä, sisältöjä ja pedagogisia menetelmiä, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus saada hyvät perustiedot yrittäjyydestä ja kerryttää omakohtaisia kokemuksia yrittämisestä jo opintojensa aikana.

Osana ROIHU-hankkeen toteutusta syksyllä 2018 avattiin Survey-kyselynä Esedun perustutkinto-opiskelijoille suunnattu Y-kysely, jolla pyrittiin saamaan palautetietoa yrittäjyyskasvatuksesta ja yrittäjyyteen liittyvästä opiskelusta Esedussa, LIITE 1.

Kyselyssä käytetyt väittämät pohjautuivat vuosina 2012-2014 Firmaxi-hankeessa (ESR) toteutettuihin Y-kyselyihin. Tällä ratkaisulla pyrittiin saamaan vertailutietoa myös siitä, miten opiskelijoiden kokemukset ovat muuttuneet tai olleet muuttumatta muutaman vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

Syksyllä 2018 avattu Y-kysely oli vuosien 2012 – 2014 kyselyjen mukaisesti rakennettu niin, että kussakin väittämässä vastausvaihtoehto *olen täysin samaa mieltä* vastaa arvoa 5, *olen osittain samaa mieltä* vastaa arvoa 4, *olen osittain eri mieltä*, *osittain samaa mieltä* vastaa arvoa 3, *olen osittain eri mieltä* vastaa arvoa 2 ja *olen täysin eri mieltä* vastaa arvoa 1.

Syksyllä 2018 avatun Y-kyselyn toteutus poikkesi vuosien 2012 -2014 Y-kyselyjen toteutuksesta osittain muutetun väittämäpatteriston lisäksi siten, että vuosina 2018-2020 kysely oli pitkäkestoisesti avoinna Yrittäjyys (1 osp) verkkokurssia suorittaville, kun taas vuosina 2012 – 2014 Y-kyselyyn vastasivat tiettyinä ajankohtana ennalta valitut alakohtaiset ryhmät.

2. Vuosien 2018-2020 kyselyjen vastausmäärät

Syksyllä 2018 avattuun Y-kyselyyn vastasi lukuvuoden 2018-2019 aikana 87 ja lukuvuoden 2019-2020 aikana 146 opiskelijaa.

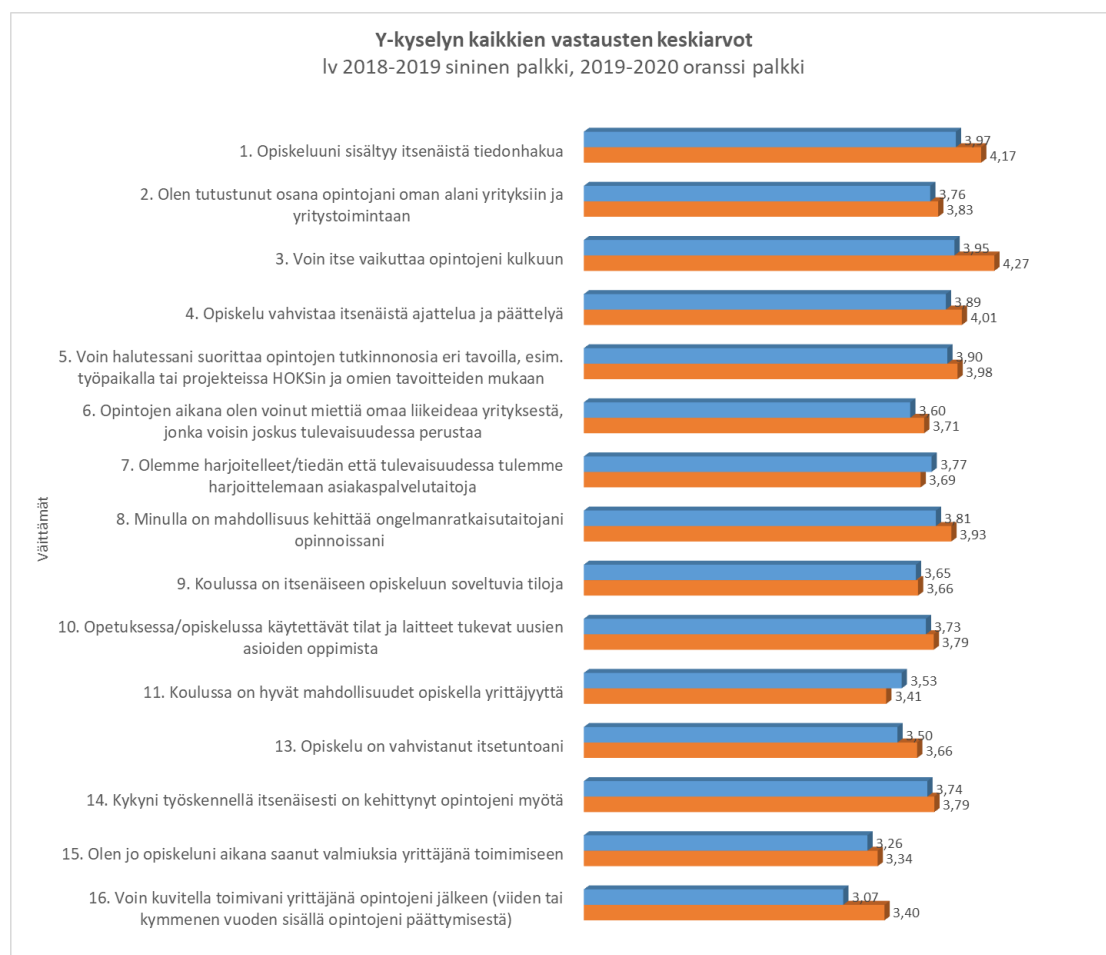
3. Kyselyn kaikkien vastausten tarkastelua

Kuvassa 1. on esitetty lukuvuosien 2018-2019 ja 2019-2020 aikana toteutetun Y-kyselyn vastausten keskiarvot kaikista kyselyyn sisällytetyistä väittämistä.

Kyselyn vastauksista nähdään, että opiskelijat kokivat omat mahdollisuutensa itsenäiseen tiedonhakuun, ajatteluun ja päättelyyn sekä omiin opintoihin vaikuttamiseen (väittämät 1, 3,

4 ja 5) olevan vahvoja, ja vahvistuneen edelleen myös lyhyellä tarkastelujaksolla vuosina 2018 - 2020. Nämä tulokset tukevat käsitystä siitä, että reformin tavoitteet ja oppilaitoskohtaiset koulutuksen toteutusratkaisut ovat vaikuttaneet haluttuun kehityssuuntaan.

Kyselyn vastauksista nähdään myös, että opiskelijat olivat lukuvuonna 2019-2020 yhtä vahvasti tai vahvemmin samaa mieltä kaikista muista väittämistä, paitsi väittämistä 7. *Olemme harjoitelleet/tiedän että tulevaisuudessa tulemme harjoittelemaan asiakaspalvelutaitoja ja 11. Koulussa on hyvät mahdollisuudet opiskella yrittäjyyttä*, verrattuna lukuvuonna 2018-2019 annettuihin vastauksiin. Suurimmat positiiviseen suuntaan tapahtuneet muutokset verrattuna edelliseen lukuvuoteen olivat väittämässä 3. *Voin itse vaikuttaa opintojeni kulkuun* ja 16. *Voin kuvitella toimivani yrittäjänä opintojeni jälkeen (viiden tai kymmenen vuoden sisällä opintojeni päättymisestä)*. Väittämien, 1. *Opiskeluuni sisältyy itsenäistä tiedonhakua* ja 13. *Opiskelu on vahvistanut itsetuntoani*, kanssa oli myös oltu vahvemmin samaa mieltä verrattuna edelliseen lukuvuoteen.



Kuva 1. Y-kyselyn kaikkien väittämien vastausten keskiarvot lukuvuosilta 2018-2019 ja 2019-2020.

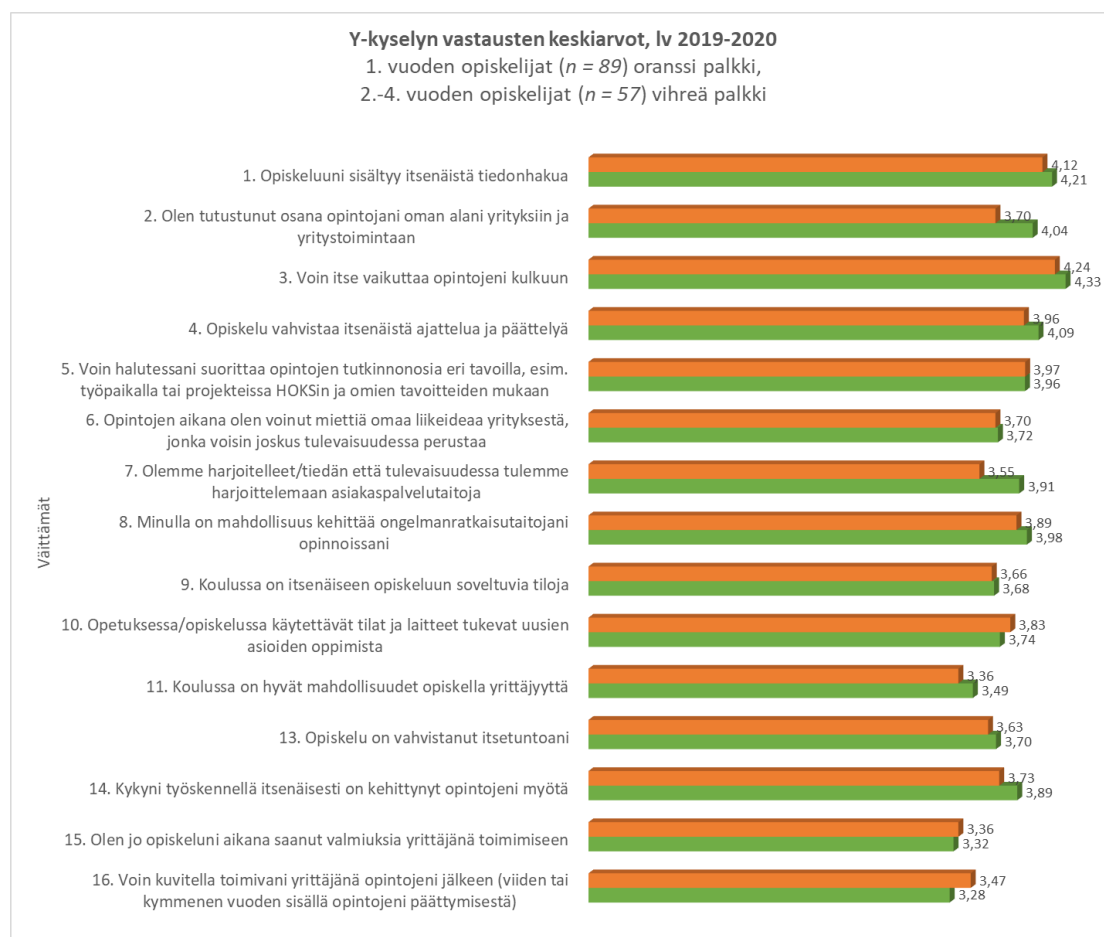
Huomion arvoista on myös se, että väittämiin 11. Koulussa on hyvät mahdollisuudet opiskella yrittäjyyttä, 15. Olen jo opiskeluni aikana saanut valmiuksia yrittäjänä toimimiseen ja 16. Voin

kuvitella toimivani yrittäjänä opintojeni jälkeen (viiden tai kymmenen vuoden sisällä opintojeni päättymisestä) oltiin muita väittämiä vahvemmin erimieltä.

Tuloksista nähdään hyvin se tosiasia, että niihin asioihin, joihin kiinnitetään eniten huomiota ja joita kehitetään määrätietoisesti, kehittyvät haluttuun suuntaan. Yrittäjyyden opiskelumahdollisuuksien kehittämiseen osana ammatillista peruskoulutusta tulisikin panostaa edelleen, mikäli yrittäjyys koetaan tärkeänä ja uusien kannattavien yritysten perustamista halutaan lisätä.

4. Opintovuoden vaikutus vastauksiin

Kuvassa 2 esitetyt kyselyn vastaukset vahvistavat sen tosiasian, että koulutuksen aikana tutustutaan oman alan yrityksiin (väittävä 2), ja että koulutukseen sisältyy asiakaspalvelutaitojen harjoittelua (väittävä 7).



Kuva 2. Lukuvuonna 2019-2020 toteutetun Y-kyselyn vastausten keskiarvot jaettuna 1. vuoden ja 2.-4. lukuvuoden opiskelijoiden kesken.

Ensimmäisen vuoden opiskelijat opiskelevat luokkatiloissa muita vuosiryhmiä useammin ns. yhteisiä aineita, jolloin mm. itsenäinen työskentely henkilökohtaisen suunnitelman

mukaisesti sekä työpaikoilla tapahtuva oppiminen on vielä vähäisempää. Tämä näkyy väittämien 1, 2, 3 ja 4 tuloksissa.

Tuloksista nähdään myös, että opiskelijoiden halukkuus toimia yrittäjänä opintojen jälkeen laskee opintojen myötä (väittämä 16). Vaikka työpaikoilla tapahtuvaa osaamisen kehittämistä on lisätty, ei opiskelija useinkaan näe yrittäjyyteen liittyvää toimintaa, sillä työpaikkajaksoilla keskitytään lähes poikkeuksetta alakohtaisen ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Opiskelija on työpaikalla perinteisen työntekijän roolissa.

Näin ollen syynä vähenevään kiinnostukseen yrittäjänä toimimiseen saattaa olla se, että ammatillisen osaamisen kehittymisen ja työpaikoilla suoritettujen opintojen myötä normaali työntekijän roolissa tehty palkkatyö tuntuu houkuttelevammalta. Yhtenä syynä tähän saattaa olla myös se, että ammatillinen koulutus ei tavoitteiltaan tähtää yrittäjyyteen, vaan ensisijaisesti ammatillisen osaamisen kasvattamiseen. Yrittäjämäinen asenne on kyllä yhtenä kehittämisen kohteena kaikessa opiskelussa, mutta se kytkeytyy varsinaista yrittäjyyttä enemmän yrittäjämäiseen työn tekoon.

5. Tekniikan alojen vastaukset verrattuna muiden alojen vastauksiin

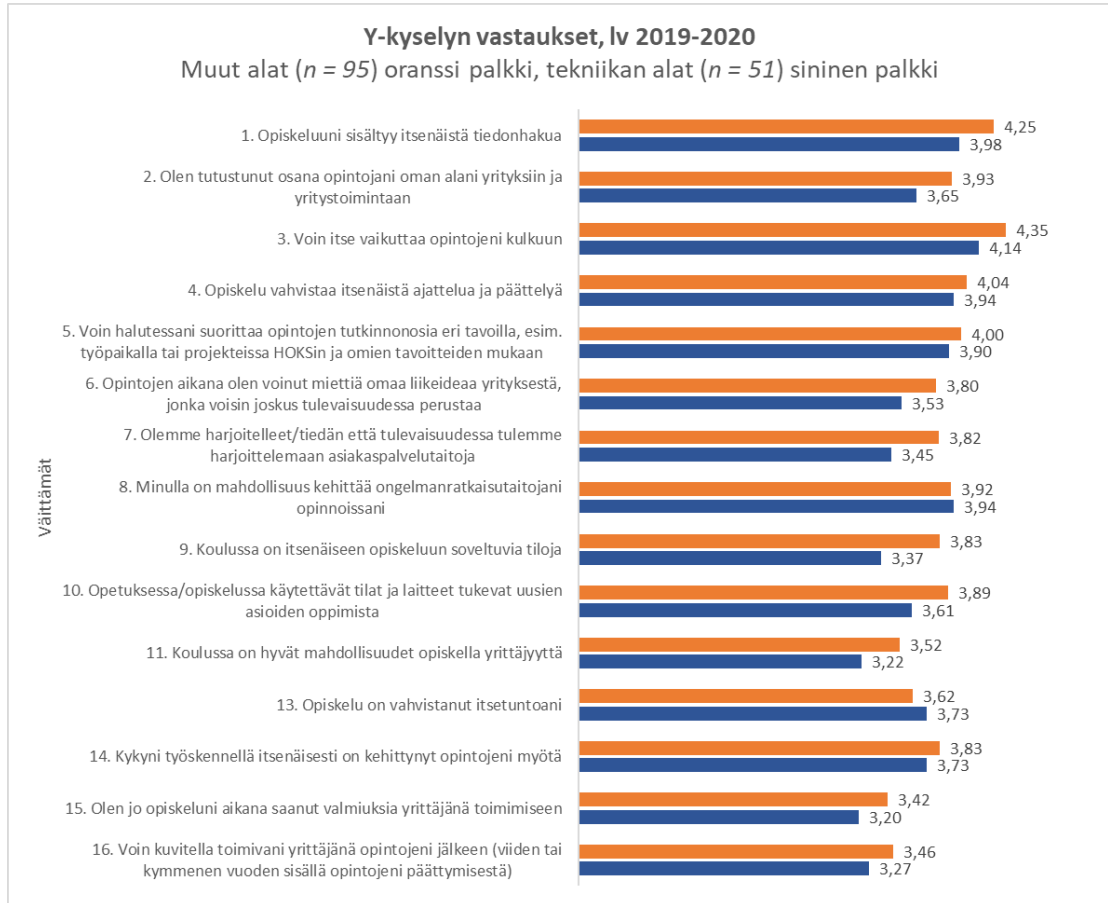
Tekniikan alojen opiskelijoiden vastaukset olivat kaikkien muiden väittämien osalta kielteisempiä verrattuna muiden alojen opiskelijoiden antamiin vastauksiin, paitsi väittämän 8. *Minulla on mahdollisuus kehittää ongelmanratkaisutaitojani opinnoissani*, ja väittämän 13. *Opiskelu on vahvistanut itsetuntoani*. Nämä 2 väittämää, ja niihin annetut vastaukset osoittavat, että tekniikan alojen koulutuksessa opitaan spesifejä selkeästi tiedostettavia kädentaitoja, joiden osaaminen kohottaa itsetuntoa. –”Minä osaan, ja olen ylpeä osaamisestani”.

Yrittäjyys ja yrittäjyyteen oppiminen on vastausten mukaan yksi tekniikan alojen kehittämistä kaipaavista osa-alueista. Väittämiin 6. *Opintojen aikana olen voinut miettiä omaa liikeideaa yrityksestä, jonka voisin joskus tulevaisuudessa perustaa*, 7. *Olemme harjoitelleet/tiedän että tulevaisuudessa tulemme harjoittelemaan asiakaspalvelutaitoja*, 11. *Koulussa on hyvät mahdollisuudet opiskella yrittäjyyttä* ja 15. *Olen jo opiskeluni aikana saanut valmiuksia yrittäjänä toimimiseen*, annetut vastaukset ovat merkki siitä, että tekniikan aloilla yrittäjyys ja yrittäjyyden opiskelu olivat jääneet muista aloista jälkeen. Tämä näkyy hyvin myös siinä, että väittämään 16. *Voin kuvitella toimivani yrittäjänä opintojeni jälkeen (viiden tai kymmenen vuoden sisällä opintojeni päättymisestä)*, annettujen vastausten mukaan tekniikan opiskelijat eivät nähneet yrittäjyyttä itselleen mahdollisena työurana tulevaisuudessa niin vahvasti kuin muilla aloilla nähtiin.

Väittämien 11, 15 ja 16 väliset erot saattavat johtua myös siitä, että eri aloilla työelämä on perinteisesti enemmän yrittäjyysvaltaista kuin toisilla. Opiskelija on siis jo hakeutumisvaiheessa tavallaan valinnut osin myös yrittäjän ja työntekijän roolien välillä.

Väittämiin 1, 3, 4, 5, 9 ja 14 annetuista vastauksista nähdään, että tekniikan aloilla itsenäinen opiskelu ja mahdollisuudet itsenäiseen opiskeluun olivat vähäisempiä verrattuna muihin aloihin. Tuloksiin vaikuttaa toki osaltaan myös se, että tekniikan alojen vastaajista 71 % oli ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoita, kun taas muiden alojen opiskelijoista 56 % oli ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoita. - Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla on enemmän opettajan ohjaamaa opiskelua, sillä vasta taitojen karttuessa mahdollisuudet itsenäiseen

työskentelyyn lisääntyvät. Tekniikan aloilla tiukoista työturvallisuusvaatimuksista johtuen erilaisten koneiden ja laitteiden käyttö edellyttää usein välitöntä ohjausta ja valvontaa, jotta vaaratilanteilta vältytään.



Kuva 3. Lukuvuonna 2019-2020 toteutetun Y-kyselyn vastausten keskiarvot jaettuna tekniikan ja muiden alojen opiskelijoiden kesken.

6. Sopivimmat oppimisympäristöt

Taulukkoon 1 on koottu lukuvuoden 2019-2020 Y-kyselyn kysymykseen, 12. *Minulle sopivimpia oppimisympäristöjä ovat (valitse yksi tai useampi)*, annetut vastaukset.

Taulukko 1. Opiskelijoille sopivimmat oppimisympäristöt lukuvuoden 2019-2020 Y-kyselyn vastausten mukaan.

Oppimisympäristö	Vastausten lukumäärä
Luokkatilat	73
Verkkokurssit	70
Oman alan yritykset	55
Työsalit	42
Yritysvierailut	23
Messut, seminaarit ja tapahtumat	23
Yrityksissä tehtävät projektit	18
NY-ohjelmat ja -leirit	1
Muut oppimisympäristöt	24

Tuloksista nähdään, että opiskelijat pitivät tavanomaisia ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjä, kuten luokkatiloja, verkkokursseja, oman alan yrityksiä ja työsaleja itselleen sopivimpina oppimisympäristöinä. Yritysvierailuja, messuja, seminaareita ja tapahtumia ei mielletty osaksi oppimista, tai ne eivät sisältyneet päivittäiseen työhön. Yrityksissä tehtävät projektit olivat vielä hyvin pieni osa oppimista tai ne oli koettu liian vaativina, sillä niitäkään ei pidetty itselle sopivina oppimisympäristöinä. NY-ohjelmiin ja -leireille osallistuvien opiskelijoiden määrä on vuositasolla pieni, ainoastaan n. 5 % kaikista opiskelijoista, joten kokemusta niistä on opiskelijoiden kokonaismäärä huomioiden varsin harvalla.

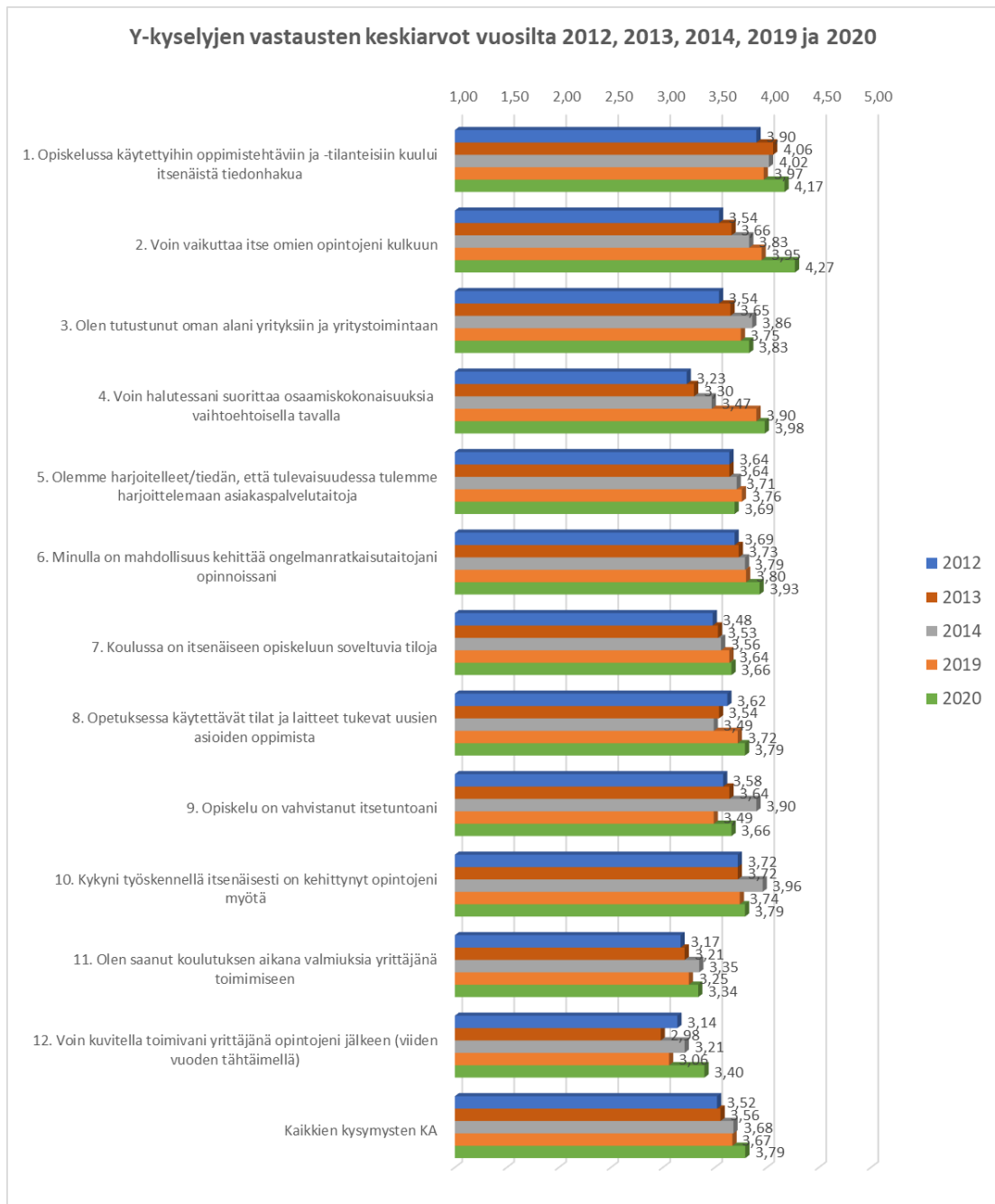
7. Y-kyselyjen tulokset pidemmältä jaksolta

Taulukossa 2 on esitetty Firmaxi-hankkeessa vuosina 2012 - 2014 ja Roihu-hankkeessa vuosina 2019 - 2020 toteutettujen Y-kyselyjen kaikkien opiskelijoiden antamien vastausten keskiarvot yhteisistä tai lähes yhteisistä väittämistä. Vastausten keskiarvo on korostettu vihreällä, kun tulos on vähintään 0,1 suurempi, ja punaisella kun tulos on vähintään 0,1 pienempi verrattuna edelliseen kyselyyn.

Taulukko 2. Vuosina 2012, 2013, 2014 Firmaxi-hankkeessa toteutettujen sekä vuosina 2019 ja 2020 Roihu-hankkeessa toteutettujen Y-kyselyjen vastausten keskiarvot asteikolla 1-5.

Y-kyselyjen tulokset 2012, 2013, 2014, 2019 ja 2020	2012	2013	2014	2019	2020
Koulutuksen sisältö					
Opiskelussa käytettyihin oppimistehtäviin ja -tilanteisiin kuului itsenäistä tiedonhakua	3,90	4,06	4,02	3,97	4,17
Voin vaikuttaa itse omien opintojeni kulkuun	3,54	3,66	3,83	3,95	4,27
Olen tutustunut oman alani yrityksiin ja yritystoimintaan	3,54	3,65	3,86	3,75	3,83
Opetusmenetelmät					
Voin halutessani suorittaa osaamiskokonaisuuksia vaihtoehtoisella tavalla	3,23	3,30	3,47	3,90	3,98
Olemme harjoitelleet/tiedän, että tulevaisuudessa tulemme harjoittelemaan asiakaspalvelutaitoja	3,64	3,64	3,71	3,76	3,69
Minulla on mahdollisuus kehittää ongelmanratkaisutaitojani opinnoissani	3,69	3,73	3,79	3,80	3,93
Oppimisympäristöt					
Koulussa on itsenäiseen opiskeluun soveltuvia tiloja	3,48	3,53	3,56	3,64	3,66
Opetuksessa käytettävät tilat ja laitteet tukevat uusien asioiden oppimista	3,62	3,54	3,49	3,72	3,79
Oma toimintani opiskelijana					
Opiskelu on vahvistanut itsetuntoani	3,58	3,64	3,90	3,49	3,66
Kykyni työskennellä itsenäisesti on kehittynyt opintojeni myötä	3,72	3,72	3,96	3,74	3,79
Olen saanut koulutuksen aikana valmiuksia yrittäjänä toimimiseen	3,17	3,21	3,35	3,25	3,34
Voin kuvitella toimivani yrittäjänä opintojeni jälkeen (viiden vuoden tähtämellä)	3,14	2,98	3,21	3,06	3,40
Kaikkien kysymysten KA	3,52	3,56	3,68	3,67	3,79
Vastaajia	257	213	103	87	146

Eri vuosina toteutettujen kyselyjen vastauksista nähdään, että opiskelijat kokivat itsenäisen tiedonhaun, omat vaikutusmahdollisuudet opintojen kulkuun, mahdollisuudet suorittaa osaamiskokonaisuuksia vaihtoehtoisilla tavoilla ja mahdollisuudet kehittää ongelmanratkaisutaitoja lisääntyneen kaikissa perättäisissä kyselyissä. Opiskelijoiden mukaan koulussa on itsenäiseen opiskeluun soveltuvia tiloja käytettävissä huolimatta siitä, että oppilaitoksen tiloja on jouduttu supistamaan jo usean vuoden ajan.



Kuva 4. Taulukossa 2 esitettyjen Y-kyselyjen vastausten keskiarvot vuosilta 2012, 2013, 2014, 2019 ja 2020. Kuvassa on esitetty kaikkiin Y-kyselyihin sisältyneiden väittämien vastausten keskiarvot.

Vastaukset väittämiin, Opiskelu on vahvistanut itsetuntoani, Kykyni työskennellä itsenäisesti on kehittynyt opintojeni myötä, Olen saanut koulutuksen aikana valmiuksia yrittäjänä toimimiseen ja Voin kuvitella toimivani yrittäjänä opintojeni jälkeen (viiden vuoden tähtämellä), korreloivat toisiaan. Näin ollen koettu itsetunto näyttäisi vaikuttavan osaltaan

yrittäjyyteen suhtautumiseen. Toki tässäkin on muistettava, että kulloinkin voimassa oleva markkinatilanne vaikuttaa hyvin vahvasti siihen, lähdetäänkö yrittäjäksi vai ei.

Kyselyjen vastauksista nähdään, että opiskelijat kokivat omat mahdollisuutensa vaikuttaa omien opintojensa kulkuun ja suorittamiseen vaihtoehtoisilla tavoilla (väittämät 2 ja 4) kehittyneen voimakkaasti koko tarkastelujaksolla 2012 - 2020. On hyvä tiedostaa se, että eri aloilla opiskelijoiden polkuvalintojen määrä (voi valita eri tutkinnon osia, ei etene ryhmänä) vaihtelee melkoisesti. - Kolmen vuoden eteneminen ryhmämuotoisesti opettajan johdolla ei edistä opiskelijan kykyä itsenäiseen opiskeluun yhtä tehokkaasti kuin oma yksilöllinen opintopolku. Kaikkien kysymysten keskiarvosta voidaan puolestaan nähdä, että näiden viiden kyselyn tulokset ovat myös kokonaisuutena kehittyneet haluttuun suuntaan.

8. Johtopäätökset

Y-kyselyjen tulokset vuosilta 2012 – 2020 antavat viitteitä, että Esedun tuottamaa ammatillista koulutusta on kehitetty reformin tavoitteiden suuntaan. Opiskelijat kokevat, että itsenäistä tiedonhakua, opiskelijan omaa vaikutusta opintojen kulkuun ja valinnaisuutta on vuosi vuodelta aiempaa enemmän.

Y-kyselyyn sisällytettyjä asteikkokysymyksiä/väittämiä käyttämällä ei saada tietoa taustalla olevista syistä, ainoastaan suhtautuminen väittämään. Samat väittämät uudelleen esitettynä saadaan selville trendien suunta. Näin ollen Y-kyselyn tueksi tarvittaisiin kyselytutkimus, jos haluttaisiin oikeasti tietää esimerkiksi se, miksi kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan opintojen aikana vähenee. - Yksi potentiaalinen syy voi olla se, että tieto lisää tuskaa ja opiskelijat työelämässä tapahtuvan oppimisen kautta huomaavat, etteivät omat ammatilliset taidot vielä riitä yrittäjyyteen.

Niin tai näin, opiskelijoiden yrittäjyysvalmiuksien kehittämisessä on vielä tehtävää, sillä ennakkointiraporttien mukaan työsuhteet ovat tulevaisuudessa lyhenemässä ja itsensä työllistäminen yrittäjänä joko osa- tai kokoaikaisesti tulee lisääntymään.

Vuosina 2019 ja 2020 annettujen vastausten mukaan opiskelijoiden kokema itsetunto on noussut, ja kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on kasvanut. Tosin tämä sama kasvava trendi on nähtävissä lähes kaikissa väittämässä.

Opintoihin tulisi sisällyttää nykyistä enemmän yrittäjyyttä, sillä kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan näyttää vuoden 2020 kyselyn vastausten mukaan laskevan opintojen edetessä. Yrittäjyyttä voitaisiin korostaa esimerkiksi sisällyttämällä työtehtäviin nykyistä enemmän tuotteiden, palveluiden ja prosessien suunnittelua, kustannuslaskentaa ja hinnoittelua. – Tarvetta yrittäjyyden korostamiselle näyttäisi olevan etenkin tekniikan aloilla.

Vuoden 2020 kyselyyn annettujen vastausten mukaan opiskelijat pitävät itselleen sopivimpina oppimisympäristöinä luokkatiloja, verkkokursseja, oman alan työpaikkoja ja työsaleja, joissa pääosa opintosuorituksista tapahtuukin. Yrityksissä tehtävät projektit eivät nousseet vastauksissa yhtä suosituiksi. – Koetaanko projektit liian vaativiksi, vai onko syynä se, että niistä on opiskelijoilla vielä vähäistä kokemusta?

Opiskelijoiden yrittäjyysvalmiuksia voidaan kehittää esimerkiksi sisällyttämällä ammatillisiin opintoihin nykyistä enemmän yrittäjyyteen liittyviä tehtäviä, kehittämällä opetus- ja oppimisprosesseja sekä kehittämällä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa opiskelijayrittäjyyttä edistäviä toimintaympäristöjä.

Y-kysely opiskelijoille

LIITE 1

Y-kysely 2019-2020

Vastaa tähän kyselyyn yhden kerran lukuvuoden 2019-2020 aikana. Kyselyn tulokset käsitellään nimettöminä. - Kyselyn tuloksia hyödynnetään yrittäjyysopetuksen kehittämisessä.

TAUSTATIEDOT

Taustatietojen pohjalta vastauksia voidaan ryhmitellä tarpeen mukaan.

Ala, jolla opiskelen

- Kulttuuriala
- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
- Luonnontieteiden ala
- Tekniikan ja liikenteen ala
- Luonnonvara-ala
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- Sosiaali- ja terveysala
- Muu koulutus (valmistavat, valmentavat, ei-tutkintoon johtavat)

Opiskelen Esedussa

- Ensimmäistä vuotta
- Toista vuotta
- Kolmatta tai neljättä vuotta

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osin eri mieltä, osin samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1. Opiskeluuni sisältyy itsenäistä tiedonhakua	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2. Olen tutustunut osana opintojani oman alani yrityksiin ja yritystoimintaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3. Voin itse vaikuttaa opintojeni kulkuun	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

OPETUS- / OPISKELUMENETELMÄT

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osin eri mieltä, osin samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
4. Opiskelu vahvistaa itsenäistä ajattelua ja päättelyä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5. Voin halutessani suorittaa opintojen tutkinnon osia eri tavoilla, esim. työpaikalla tai projekteissa HOKS:n ja omien tavoitteiden mukaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6. Opintojen aikana olen voinut miettiä omaa liikeideaa yrityksestä, jonka voisin joskus tulevaisuudessa perustaa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7. Olemme harjoitelleet/tiedän että tulevaisuudessa tulemme harjoittelemaan asiakaspalvelutaitoja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8. Minulla on mahdollisuus kehittää ongelmanratkaisutaitojani opinnoissani	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

OPPIMISYMPÄRISTÖT

9. Koulussa on itsenäiseen opiskeluun soveltuvia tiloja

- Täysin eri mieltä
- Eri mieltä
- Osin eri mieltä, osin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

10. Opetuksessa/opiskelussa käytettävät tilat ja laitteet tukevat uusien asioiden oppimista

- Täysin eri mieltä
- Eri mieltä
- Osin eri mieltä, osin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

12. Minulle sopivimpia oppimisympäristöjä ovat (valitse yksi tai useampi)

- Verkkokurssit
- NY-ohjelmat ja -leirit
- Taitaja-kilpailut
- Yrityksissä tehtävät projektit
- Yritysvierailut, messut, seminaarit ja tapahtumat
- Oman alan yritykset
- Luokkatilat
- Työsalit
- Muut oppimisympäristöt

11. Koulussa on hyvät mahdollisuudet opiskella yrittäjyyttä

- Täysin eri mieltä
- Eri mieltä
- Osin eri mieltä, osin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

OMA TOIMINTANI OPISKELIJANA

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osin eri mieltä, osin samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
13. Opiskelu on vahvistanut itsetuntoani	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
14. Kykyni työskennellä itsenäisesti on kehittynyt opintojeni myötä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
15. Olen jo opiskeluni aikana saanut valmiuksia yrittäjänä toimimiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
16. Voin kuvitella toimivani yrittäjänä opintojeni jälkeen (viiden tai kymmenen vuoden sisällä opintojeni päättymisestä)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN

17. Kehittämisehdotukseni

Voit halutessasi antaa palautetta tai esittää omia kehittämisehdotuksiasi alla olevassa tekstikentässä

An empty text input field with a light gray border and a white background. It features standard scrollbars on the right and bottom edges, indicating it is a multi-line text area.